

TALLINNA POLÜTEHNİK

TPI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 21 (1135)

Hmub 1949. a. aprillist

Reede, 14. september 1984

Hind 2 kop.

KROONIKAT

UUS TEADUSPROREKTOR ON EESTI NSV TEENELINE TEADLANE, TEHNİKADOKTOR PROFESSOR ILMAR ROMANI p. KLEIS. Ilmar Kleis on sündinud 24. augustil 1930 Järva maak. teenistujate perekonnas. Rahvuselt eestlane. 1967. aastast NLKP liige. 1953. a. lõpetas Tallinna Polütehnilise Instituudi insener-mehaanika erialal. TPI-s töötamist alustas 1953. aastast hüdrotehnika ja geodeesia kateedris vanemlaborandina. **UUS ÜLDTEOREETILISTE ÕPPEAINETE TEADUSKONNA DEKAAN ON**

TEHNİKAKANDIDAAT DOTSENT AHTO JAANI p. LÖHMUS. Ahto Lõhmus on sündinud 16. septembril 1935 Valgas teenistujate perekonnas. Rahvuselt eestlane. 1983. aastast NLKP liikmekandidaat. 1958. a. lõpetas Tartu Riikliku Ülikooli matemaatika erialal. TPI-s töötab alates 1962. aastast.

UUS TEADUSLIKU KOMMUNISMI KATEEDRI JUHATAJA ON ÕIGUSTEADUSTE DOKTOR PROFESSOR JUUSEF MAKSI p. LIVSITS. Jusef Livšits on sündinud 12. augustil 1932 Leningra-

dis teenistujate perekonnas. Rahvuselt juut. 1958. aastast NLKP liige. 1955. a. lõpetas Leningradi Riikliku Ülikooli juristina. TPI-s töötab alates 1964. aastast.

UUS MASINAELEMENTIDE KATEEDRI JUHATAJA ON TEHNİKAKANDIDAAT DOTSENT JÜRI AUGUSTI p. TADOLDER. Jüri Tadolder on sündinud 3. augustil 1931 Tõrva rajoonis talupoja perekonnas. Rahvuselt eestlane. 1972. aastast NLKP liige.

1959. a. lõpetas Leningradi Metsatehnika Akadeemia metsatööstuse inseneri ja tehnoloogi erialal.

TPI-s töötab alates 1962. aastast. **UUS KOHTLA-JÄRVE ÜLDTEHNILISE TEADUSKONNA ÜLDTEHNILISE KATEEDRI JUHATAJA ON TEHNİKAKANDIDAAT DOTSENT ALEKSANDER HEINRICH p. VERES.**

Aleksander Vereš on sündinud 19. juunil 1946 Omski linnas. Rahvuselt venelane. 1983. aastast NLKP liikmekandidaat.

1969. a. lõpetas Tomski Polütehnilise Instituudi elektromehaanika ja -aparatuuride erialal. TPI-s töötab alates 1977. aastast.

7. septembril külastas meie instituuti Eesti NSV-s ametlikul visiidil viibiv Saksa Demokraatliku Vabariigi peakon sul Leningradis Ulrich Dahms. Külaline esines loenguga.

KAMMERKOOR täiendab oma ridu ka sügisel. Kui Sul on tõsine tahtmine laulda ja seitsleu edendada, siis tule esmaspäeval või kolmapäeval kell 18.00 auditooriumi A-V 103 meie harjutamist kuulama ja oma häält proovima.

RAHVATANTSUANSAMBEL

«KULJUS» ootab soovijaid instituudi spordihoones esmaspäeval ja kolmapäeval kell 19.00. NAISKOOR ootab uusi lauljaid esmaspäeval ja kolmapäeval kell 18.00 instituudi aulas.

TARTU MARATONI esavõtjad registreeritakse spordiklubi arsti viisla esitamisel kuni 28. 09. 1984.

TÄHELEPANU!

A/U komitee palub esitada 1985. a. puhkekodu-, turismi- ja sanatooriumituusikute avaldused (sealhulgas ka san. «Kuressaare») oma teaduskonna a/u büroo esimehele

05. oktoobriks 1984. a.

A/u büroode esimeestel esitada tuusikute tellimus ja avaldused komiteele

10. oktoobriks 1984. a.

Avaldusele märkida tingimata järgumised andmed: perekonna-, ees- ja isanimi-, teaduskond, amet, kodune aadress ja telefoninumber tööil ning kodus (san. tuusiku avaldusele lisada arstitõend vorm nr. 298-a).

A/U KOMITEE

INSTITUUDI NÕUKOGUS JA PARTEI-KOMITEES

31. augustil oli instituudi nõukogu ja parteiorganisatsiooni ühine lahtine koosolek.

Instituudi rektor Boris Tamm rääkis õppetöö tulemustest eelmisel õppeaastal. 1983/84. õ.-a. lõpetas TPI 1261 inseneri ja õkonomisti. Neist päevases osakonnas 946, õhtuses 185 ning kaugõppes 130. Efektiivsus oli 76,1%. Kõrgeim efektiivsus oli majandusteaduskonnas 96,6%; keemias oli 81,5% ja mehaanikas 76%. Ehitus-, energeetika- ja automaatikateaduskond jäi allapoole instituudi keskmist. Erialadest olid madala efektiivsusega tööstuselektroonika, juhtimisüsteemid, automaatika ja telemehaanika, soojusenergeetika, ehitusdetalid ja -konstruktsioonid, vesivarustus ja kanalatsioon. Kaitsmata jäi 9 diplomit (neist 7 ehitusteaduskonnas). Õppeaasta jooksul langes välja 279 tudengit (1982/83. õ.-a. 337). Enim väljalangejaid oli energeetikas 95, ehituses 56 ja mehaanikas 52. Paljuski oli

energeetika suure väljalangevuse põhjuseks madal õppeedukus I kursusel, vaid 64,7%. Instituudi üldine õppeedukus oli eelmisel õppeaastal 90,5% (võrreldes 1982/83. õ.-a. väike tagasimein: -1,1%). Kõrgeima õppeedukusega oli keemia 95,7%. Majandusteaduskonnal ja Kohtla-Järve teaduskonnal õppeedukus oli 93,9%. Automaatika- ja energeetikateaduskonnal olid need arvud vastavalt 87,9% ja 88,0%. Kursuste kaupa nägi pilt välja järgmine: I - 78,8%, II - 86,5%, III - 92,1%, IV - 96,0% ja V - 99,8%.

Edasi peatus rektor tänavusel vastuvõtul. Õppeprorektor Valdek Mikkal kõneles suvel meie instituuti kontrollinud NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi inspektiooni töö tulemustest ning ülesannetest, mis seisavad ees avastatud puuduste likvideerimisel.

Kontrolli käigus leiti, et põhi- puuduseks on väike konkurs. Samuti esineb mitmeid vajaka- jäämisi rühmajuhendajate töös ning instituudi õppetöö korraldamisel. Valdek Mikkal tutvustas ka väljatöötatud ulatuslikku abinõude programmi, mille olulisemateks momentideks on: sidemete tihendamine keskhari-

duse süsteemiga (igal profiileerival kateedril tuleb leida võimalused ühe tehnikaringi avamiseks mõnes keskkoolis), I ja II kursuse tudengite atesteerimine kaks korda semestri jooksul kompleksihinde alusel, aine- ja õppekomplekside täielik väljatöötamine, arvutustehnika ja kõrgema matemaatika omandamise hädavajalikkus kõigil üliõpilastel kui ka õppejõududel, sidemete tihendamine Nõukogude Armees aega teenivate TPI I kursuse tudengitega.

Instituudi parteikomitee sekretär Aadu Talts peatus instituudi parteiorganisatsiooni ülesannetel seoses NLKP KK otsuse «Eesti NSV juhtiva kaadri osavõttust töötajate hulgas tehtavast poliitilisest kasvatus- tööst» ning EKP KK XV pleenumi suuniste elluviimise- ga.

Parteiorganisatsiooni ja nõukogu ühine lahtine koosolek otsustas:

● Kiita täielikult heaks NLKP Keskkomitee otsus «Eesti NSV juhtiva kaadri osavõttust töötajate hulgas tehtavast poliitilisest kasvatus- tööst» ning sellest tulenev

EKP Keskkomitee XV pleenumi otsus.

● Partei tsehhioorganisatsioonidel, dekanaatidel ja komsomolibüroodel arutada läbi NLKP Keskkomitee ja EKP Keskkomitee pleenumi otsused kogu kollektiivi osavõtul ning võtta need edasise töö organiseerimise aluseks. Koostada kollektiivi ettepanekute põhjal edasise töö parandamise plaanid ja esitada need instituudi koondplaani koostamiseks 15. oktoobriks 1984. a.

● Võtta rängele täitmisele TPI abinõude plaan NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi Riikliku Inspektiooni aktis (09. 06. 84) märgitud puuduste kõrvaldamiseks. Pöörata erilist tähelepanu õppe- ja teadustööle perspektiivsetes teaduse ja tehnika suundades.

● Teaduskondadel, eriti energeetikateaduskonnal, tugedada sidemeid ametkondadega ja luua keskkoolides tehnikaringe erialade kompleksiteerimise kindlustamiseks.

● Jätkata ettevalmistusi instituudi 50. aastapäeva väärikaks tähistamiseks.

usi jt. Toimetuse ümber on koondatud üliõpilasklubi pressiklubi näol.

Kuid tehtud tööd tervikuna ei saa lugeda piisavaks. Materjalide avaldamisel ajalehes ei peeta kinni TPI parteikomitee poolt kinnitatud temaatilisest plaanist, millest osa on jäänud realiseerimata. Seetõttu on ka- jastatud ebapiisavalt rida tähtsaid tööloike, sealhulgas õppetöö, üliõpilaste teadustöö, teaduskondade ja õpperühmade komsomolitöö. Vähe on ajalehe- tööle kaasatud õppejõude. Ühe- külgse all kannatab pressiklubi tegevus. Nõrk on toime- tuse kontakt TPI komsomoli- ja ametiühingukomiteega.

TPI parteikomitee otsustab

● Lugeda ajalehes «Tallinna Polütehnik» töö üliõpilaste kasvatamisel ebapiisavaks ning juhtida vastutava toimetaja

G. Hazaku tähelepanu mitte- küllaldasele tööle toimetuse töö suunamisel.

● Oma edasises töös «Tallinna Polütehniku» toimetusel tugedada avaldatavate mater- jaldide ideelis-poliitilist su- nitlust ja tagada täielikumalt instituudi õppe-kasvatustöö kõigi tähtsamate külgede käsit- lemine.

● Võtta kasutusele meetmed «Tallinna Polütehniku» toime- tuse koosseisu tugedamiseks. Pidades vajalikuks TPI partei- komitee, rektoraadi, komsomolikomitee ja ametiühingu- komitee esindajatest koosneva toimetuse kolleegiumi moodus- tamist.

● Toimetusel (G. Hazak) võt- ta kasutusele meetmed partel-

komitee poolt kinnitatud te- maatiliste plaanide realiseeri- miseks.

● Teaduskondade ja õppe- rühmade komsomolielu pare- maks valgustamiseks organi- seerida komsomolikomiteek (E. Saul) pressigrupid teadus- kondade komsomolibüroode juures.

● Toimetuse üliõpilaskol- lektiivi ajakirjandusalaste tead- miste, oskuste ja kutse- eetika täiustamiseks mitmekesistada TPI üliõpilasklubil (O. Pihla- mägi) pressiklubi ja UET tööd (näiteks erialaste õppuste or- ganiseerimine kogunud ajakir- janike osavõtul jne.).

● Otsuse täitmist kontrollida TPI parteikomitee assekretäri (R. Otsepp).

PARTEI-KOMITEES 21. juunil

AJALEHE «TALLINNA POLÜTEHNİK» TÖÖST ÜLIÕPILASTE KASVATAMISEL

TPI parteikomitee, ära kuu- lanud ajalehe «Tallinna Polü- tehnik» vastutava toimetaja G. Hazaku ja kontrollkomisjoni esimehe K. Kulli ettekanded ning sõnavõttud, märgib, et «Tallinna Polütehnik» on tei- nud teatud tööd üliõpilaste kas- vatamisel. Positiivselt võib mär- kida rubriike «Meie oma foo- rum» ja «Algus TPI-st», eriala- päevade erilehekülgi, ajateenis- tuses viibivate üliõpilaste kirju-

TÄNA LEHES

● 40 AASTAT RAHU EESTIMAAL — 2. Lk.

● VASTAB SÕJALISE KATEEDRI JUHA- TAJA — 2. Lk.

● KOSMONAUDI PÄE- VIK — 3. Lk.

● TÄNAVUSEST VASTU- VÕTUST — 3. Lk.

● RETSENSIOON «PÕR- GULE» — 4. Lk.

40 AASTAT RAHU EESTIMAAL

«Iialgi ei võideta seda rahvast, kelle töölisel ja talupojal on oma enamus mõistnud, ära tundnud ja näinud, et nad kaitsevad omaenda võimu, töörahva võimu, et nad kaitsevad seda üritust, mille võit kindlustab neile ja nende lastele võimaluse kasutada kõiki kultuuri hüvesid, kogu inimtöö loomingu.»

V. I. Lenin

LAHINGUD EESTI NSV MANDRIOSAL

Petersi. Võru ja Tartu vahastamine ning riidejõe kandamine Emajõe, Võrtsjärve, Väike-Emajõe ja Gauja jõe ääres. Jõe ääres alguseks tingimused fašistide Soome lahele toetava rinde põhjaliku purustamiseks ning Nõukogude Eesti vahastamiseks. Saksa fašistlik väeüksus «Nord» oli sel ajal Sinimägedest kuni Gauja ääres kuni 120 000 sõdurit ja ohvitseri. Nende positsioonid Sinimägedes, Väike-Emajõe ja Gauja jõel olid kaitseks hästi ette valmistatud.

VASTAB TPI SÕJALISE KATEEDRI JUHATAJA POLKOVNIK VLADIMIR HIZIROVITŠ TATROKOV

KODUNOSTALGIAT POLE TUNNUD

Kuidas Teist sai sõjaväelane? «Soov sõjaväelaseks saada oli juba lapsepõlves. Isa oli mul kaadri-sõjaväelane ning käis läbi kogu Suure Isamaasõja lahingute kuni Tšehhoslovakkia vahastamiseni. Pärast neljandat klassi tahtsin minna Suverovi kooli. Ei õnnestunud. Pärast keskkooli astusin instituuti, sooritasin kõik eksamid ja... katkestasin. Astusin sõjaväeõppeasutusse Kaliningradis, kus õppisin kaks aastat. Siis saadeti Tjumeni Sõjaväeinseneride Instituuti, mille lõpetasin leitnandina. Töötasin Moskva sõjaväeringkonnas rühma- ja roodukomandörina. Opinguid jätkasin Kuibõševi-nim. Moskva Sõjaväeinseneride Akadeemias. Pärast lõpetamist 1972. aastal teenisin Ukrainas ja Moldovaavias pataljonikomandörina, staabiülemana, polgukomandöri asetäitjana ja polgukomandörina. Järgnesid viis teenistus aastat Saksa DV-s. Ja nüüd olen TPI-s.»

Saksa DV-s autasustati Teid kaks medalliga. Mille eest?

«Need on Arthur Beckeri medallid: hõbe ja pronks (kui pole — E. L.), millega autasustati mind aktiivse töö eest noorte internatsionaalsel kasvatusel.»

Rahvuselt olete kabardiin. Tutvustage lühidalt oma sünnimaad.

«Kabardiinid on ajalooliselt üks vanemaid Põhja-Kaukaasia rahvusi, kes hõlmasid suure maa-ala. Kabardiinid olid ühed esimesed, kes ühinesid Venemaaga (1857).

Tudengitel on ehk huvitav teada, et tsaar Ivan Groznõi naine oli kabardiinlanna. Sellest ühinenud Venemaaga alguse saigi Kabardiinlastest polgukomandöre oli Venemaal palju.

TP TEGEVTOIMETAJALE (KIRI SÕJAVÄEST)

Algatuseks tänud lehtede eest!

Suured tänud nimelt tolle esimese pundi eest, milles minu mületamist pidi ole vaid üks ajaleht, ja veel suuremad tänud teise pundi eest!

Nõukogude väejuhatus kavandas fašistlike vägede väljakihutamise Eesti NSV-st ja Põhja-Lätimaalt mitme, erinevates suundades ette võetud ja ajaliselt järjestatud pealetungiga: 14. septembril kolme Balti rinde vägede kontsentri-lise pealetungiga Väike-Emajõe, Gauja jõe, Gulbene, Jelgava loonelt Riia suunas, 17. septembril Leningradi rinde 2. löögarmeega jõududega Emajõelt põhja ja loodesse ning veel paar päeva hiljem — 8. armee pealetungiga Narva maakitsuselt läände, eesmärgiga jõuda Soome lahe, Läänemere ja Riia lahela rannikule.

Ettevalmistused operatsiooniks algasid 3. septembril. 2. löögarmeega andis oma kaitseõhku Sinimägedes üle 8. armeele ja

eriti Ivan Groznõi ja järgnevate tsaaride ajal. Ka Pihkva-Novgorodi vojevoodkonna vojevoodid olid rahvuselt kabardiinid. Tserkaskoje tänav Moskvas on nime saanud Kabardiini sõjameestest, oli ju streletside esimene komandör kabardiin.

Pärast türklaste vallutusretke kahanes Kabardiinia maa-alalt ja rahvaarvult.

Praegu on Kabardiini-Balkaari ANSV veidi väiksem Eesti NSV-st nii pindalalt kui ka rahvaarvult (ca 800 000 elaniku). Kabardiinia on mitmete tuntud kuurortlinnadega kuurortsoon. Edu eest rahvamajanduse arendamisel on teda autasustatud kahe Lenini, Oktoobrirevolutsiooni ja Rahvaste Sõpruse ordenitega.»

Kuidas olete harjunud sellega, et peate oma kodumaast ja rahvast eemal olema, pidevalt elukohti vahetama?

«Mõni aeg tagasi istusime naisega ja arutasime, et kaheksateistkümnene kooseluajast jooksul oleme seoses teenistus- või elukohavahetusega pidanud korterit vahetama seitseteist korda. See on kindlasti raske. Eriti lastele. Nad pole jõudnud ühe kooliga veel harjuda, kui juba peavad uude kollektiivi astuma, uuesti kohanema hakkama.»

Kaugele kodumaast? Jah, Kabardiinlast olen küll kaugel, kuid mitte kodumaast. KODUMAA — SEE ON NÕUKOGUDE LIIT. Kodumaa pole ju ainult koht, kus oled sündinud. Siiani pole kodunostalgiat tundnud.»

Nagu kõigil elukutsel, nii on ka sõjaväelasel oma head ja halvad küljed?

«Loomulikult. Meeldib on tunda end vajaliku. Vajalikuna ühiskonnale, riigile, inimestele. Sõjaväelane — see on siiski mingil määral elitaarne elukutse. Mitte kõigile pole antud võimet vastu pidada sõjaväe-teenistuse koormuseid. Kaitseta kodumaad — see on sõjaväelase elukutse juures kõige meeldivam ja austavam.»

Muidugi, subjektiivselt seisukohast on meeldivad ka kõrgendus, tunnustus tehtud töö eest. Eriti meeldib on aga see, kui alluv midagi saavutab. Isegi meeldivam, kui enda tunnust-

Sulgedes end TP taha, eraldun sellest keskkonnast ja silme ette kerkivad tuttavlikud audikad, laborid, ühikad ja muud säärased. — — — Ja kui pisut arvestada, siis, ohoo! — aasta pärast võib tasapisi peale hakata.

Kahjuks läks minu jaoks kaduma selline n- mõtteline

alustas kombineeritud rünnaku Oudova, Mehikoorama ja Pihkva kaudu koondumist Lämmi- ja Võrtsjärve vahelise lööku lõuna poole Emajõe. Koondumine lõpetati 12. septembri õhtuks.

Armees kolme laskurkorpuse (8. eesti, 30. kaardiväe ja 108.) ligemale sada tuhat meest läbisid seejuures 230 km ja ületasid 3 km laiuse Lämmijärve kaatritel ja pantoonidel. 2. löögarmeega koosseisu arvati juba varem Emajõe äärde jõudnud 67. armee kaks laskurkorpust (116. ja 118.) ning 14. kindlustatud rajoon.

Emajõe ääres, 80 km rindeleilgul Peipsist kuni Võrtsjärveni asus sakslastel sel ajal kaitsel 11 jalaväerügementi ja 27 suurtükiväe divisjoni — kokku 22 000 mehe, 208 suurtüki ja miinipildujaga, varus Tartu-Tapa raudtee piirkonnas ja Kibavere, Reastvere rajoonis veel umbes 20 000 meest 160 suurtüki ja 180 tankiga; pealetungi arenemisel võis arvestada veel operatiivgruppi «Narva» kuue jalaväe diviisiga (34 000 meest, 140 suurtükki ja 50 tanki).

2. löögarmeega juhatus saatis Emajõe lõunakaldalt, Kastre ja Luunja vahel põhja suunas läbimurdesse 8. eesti ja 30. kaardiväe laskurkorpuse; Tartu silla pealt — 108. laskurkorpuse, kelle vasaku tiiva varjust pärast läbimurde sooritamist väljus 116. laskurkorpuse loode suunas. 14. kindlustatud rajoon armee paremal tiival ja 118. laskurkorpuse vasakul tiival jäid kaitseliisandega Emajõe lõunakaldale.

tamine, isiklik autasu.

Ehameeldivused? On. Nii olme-, kui teenistuslikke. Kuid sõjaväelasel pole kombeks viiriseda.»

Olete kokku puutunud paljude erinevate ohvitseridega. Kuidas hindate tööd tudengitega ning meie instituudi üliõpilasi kui tulevase reservohvitseri?

«Sõdurite, seersantide ja kaadriohvitseride ettevalmistus erineb tunduvalt üliõpilaste ettevalmistusest, ehkki soovime, et üliõpilased omandaksid kõik

2. löögarmeega tegevdati läbimurdeks kolme suurtükiväe diviisi, kuue suurtükiväe brigadi, viieteistkümnene üksiku suurtükiväe polgu ja pantoonõride väeosadega. Läbimurret toetas õhust 13. lennuväe armee, kelle koosseisus oli neil päevil 718 lennukit.

Kuna läbimurdesse Emajõel saadeti üheaegselt 39 laskurpolku, 57 suurtükiväe miinipilduja polku (ligemale 2000 toru) ja 623 tanki, saavutati lahingu alguseks neljakordne ülekaal elavjõus ja tankides ning üheksakordne suurtükiväes. Selline jõudude vahekorid pidi tagama ja tagaski edu. Eesti mandriosa puhastati fašistidest vähem kui 10 ööpäeva jooksul.

Ettevalmistustööde ajal läbimurdeks Emajõel kolme Balti rinde armeed alustasid kaevandatud pealetungi Riiale. 19. septembril vabastasid 1. löögarmeega väekoondised Tõrva ja Valga.

17. septembril kell 07.30 algas suurtükiväetule ettevalmistusega läbimurde Emajõel. Vaenlase kaitsepositsioonidele paisati 70 minuti jooksul 160 000 mürsku ja miini, 200 pommitajat ja ründelennukit «töötlesid» fašiste õhust ja peaaegu üheaegselt alustasid rünnakut 2. löögarmeega viis diviisi (7. eesti, 45. ja 63. kaardiväe ning 40. ja 90.).

Rünnak oli edukas. Tõrjunud vaenlase vasturünnakud, tungisid 2. löögarmeega väed esimese pealetungi päeva jooksul 45 km laisusel rindel keskmiselt 17 km,

pole võimalised taluma suuri kogumusi ja emotsionaal-psühholoogilist pinget. Selles mõttes on nende areng ühekülgne.»

Teie arvamus sõjaväelaagri nihutamise neljanda kursuse lõppu?

«Positiivne. Õppemaht jääb samaks, sest eriettevalmistuse õppeaega me ei lühenda, vaid nihutame semestri võrra ettepoole. Laagri toomine neljanda kursuse lõppu tõstab eelkõige tudengite vastutust, tagab tulevama distsipliini ja edukama

paremal tiival (8. eesti laskurkorpuse lõigus) koguni 30 km sügavuses vaenlase asetusesse.

Vaenlane jättis lahinguväljale 3000 langenud, 840 fašisti vangistati.

Lahingu kohta Emajõe ületamisel kirjutas hiljem 2. löögarmeega juhataja I. Fedjuninski («If 6eperam Итpафopо мopя»): «Mulle paisiab, et see oli üks paremaid pealetunge, mida ma olen näinud. Esiridades läksid eestlased, soldatid ja ohvitserid 7. eesti laskurdiviisist, keda juhatas Karl Alikas. Olg õla kõrval nendega hävitasid fašiste võitlejad, kes kuulusid kindral Saveli Mihailovitš Putilovi 45. kaardiväe laskurdiviisile ja Nõukogude Liidu kangelase kaardiväe polkovnik Afanassi Fjodorovitš Seglovi 63. kaardiväe laskurdiviisile.»

Lahingud jätkusid. Edasijõudmise kiirendamiseks moodustati 2. löögarmees kaks liikuvat mehhaniseeritud gruppi: — 30. kaardiväe laskurkorpuses polkovnik A. Kovalevski juhtimisel — 56 tanki ja liikur-suurtükki, seniitsuurtükiväe polk ja rood sapööre — 108. laskurkorpuses polkovnik V. Protsenko juhtimisel — 104 tanki ja liikur-suurtükki, 46 suurtükki ja reaktiivmiinipildujat ning pataljon sapööre.

Mehhaniseeritud gruppide ülesandeks kujunes tee rajamine järeleliikuvatele väekoondistele.

HARRI LESSEL, instituudi tsiviilkaitse staabiülem, erupolkovnik

Palun iseloomustage ka veidi kateedri ohvitserkoosseisu?

«Meie ohvitserkoosseis on kõrgelt ettevalmistatud spetsialistid, arukad metodoloogid ja head pedagoogid, kel on suur sõjaväekogemus ja -praktika. Esile tõstaksin üldiselt tsükli ülema polkovnik Grodskit, alampolkovnikud Bölkini, Šubin, Makuhka, major Lobanov. Nõrgalt ettevalmistatud õppejõude meil praegu polegi. Uus-tulnukail on mõningane kohanemisaeg vajalik, sest tavaliselt on nad tulnud otse sõjaväest, kuid pedagoogika on siiski erine-line.»

Millega tegelete vabal ajal? Teie harjumused, hoid?

«Vaba aega peaaegu polegi. Töötan sõjateemalise dissertatsiooni kallal. Tegelen filmimaa-tõrismiga ja ka isiklik auto vajab hoold. Kui mahti jääb, armastan kalal käia. Iga suvepuhkuse veedan vanematekodus Kabardiinias.»

Mõni sõna oma perest?

«Kõrgharidusega naine on samuti Kabardiinlast. Tütar tahab sel aastal instituuti astuda. Poeg õpib viiendas klassis.»

Lõpetuseks: mida sooviksite tudengitele?

«Eelkõige tahan, et meie tudengid ja kogu noorsugu mõistaks praeguse poliitilise olukorra keerukust. Sellest sõltub tudengite suhtumine õppetöösse nii instituutis kui ka sõjalise kateedris. Olukord on pinev ja meie tudengid peavad mõistma, et neil võib tulla töötada ka ohvitserina, mitte insenerina. Soovin neile, et nad töötaksid ja õpiksid rahus, et neil praktilises lahingulukorras ei tuleks kasutada neid teadmisi, mida neile sõjalise kateedris õpetatakse.»

Ja kui tulebki kasutada, et nad siis tegutsesid arukalt ja oskuslikult nii nagu neile õpetatud. Soovin edu õppetöös.»

Küsitles RAIVO LINNAS, MM-93

Polkovnik Tatrokov (paremal) teenistusaastatel Saksa DV-s

kogemused, mis vajalikud tulevasele sõjaväelasele. Tudeng ei tegele süstemaatiliselt eriettevalmistusega ja see polegi peamine, sest instituut ei valmista ette sõjaväelasi, vaid inseneri. Selles ongi sisuline erinevus.

Teadlikkuse ja distsipliini suhtes meie tudengid eriti ei erine. Loen loenguid ja tunnen tudengid ning võin väita, et tudengid on kõrge teadlikkusega. Ka teadmiste vahet ei tohiks olla TPI ja sõjaväekooli lõpetanud leitnantidel. Erinevus ilmneb praktikas. Ütleksin, et füüsiliselt on meie tudengid nõrgema ettevalmistusega. Nad

ettevalmistuse, sest laagri lõpuksameid mittesooritanuid ei lubata edasisele õppetöele ja diplomikaitsmisele. Teiseks jääb viienda kursuse tudengil sel juhul rohkem aega diplomitöö tegemiseks. Koolitame ikkagi eelkõige inseneri, mitte aga ohvitseri. Muidugi, subjektiivselt peaks mind kui polkovnikut huvitama ainult väljakoolitatud leitnant, kuid oleme kõik ju riiklikult mõtlevad inimesed ja saame aru, et nii pole õige. Ja kolmandaks: enam ei pea me pärast instituuti lõppu kindni diplomeeritud inseneri. Rahvamajandusele väga tähtis aspekt.»

Sind huvitab eelkõige muidugi probleem nr. 1 — kirjalikk Tead, et tunne end küllalt andekana, et lugejaid liig tihti oma juttudega väsitada, aga kui midagi keelele kippumas, siis ütlen välja ja häbenemata. Niisiis, loodan Sindki

varsti jälle rõõmustada! Kuid hüva, paneme loole punkti. Homme algavad varakult lennud ja kui siisse magan, saan riielda. Soovin Sulle niisama rahulikku und, kui minu oma. Olen telefonivalves. Sai lobisetud, punkt.

JOEL KALPUS

TÄNAVUSEST VASTUVÖTUST

Finisisse on jõudnud ka tänavuse vastuvõtu viimaste eksamite sooritajad. Laupäeval, 8. septembril, kirjutasi kirjanid mittestatsionaarse õppevormi teistest eksamite voorust osavõtjad. Ohtuse ja kaugõppe-teaduskonna komplekteerimise lõpptulemustest on veel vara rääkida, küll aga võib mõningaid kokkuvõtteid teha päevase õppevormi sisseastumiseksamitest.

Eksamiteta võeti vastu 49 üliõpilast soojusenergeetika, masinaehitustehnoloogია ja maardlate allmaakaevandamise tehnoloogია erialale. Teistel üliõpilaskandidaatidel tuli läbi

murda sisseastumiseksamite tõketest.

Endiselt osutusid suuremateks komistuskivideks keemia ja geograafia eksamid. Nende tõkete taha jäi 24 kandidaati puudulike hinnetega. Ka kirjandi kirjutamine ei läinud kuigi ladusalt — 18 puudulikku ja suur rahuldavate hinnete hulk (56%). Hindega «väga hea» hinnati vaid 5% tööst.

Kui võrrelda hindeid teaduskonniti, siis on ühtlasemalt hindeid kogunud majandusteaduskonda kandideerinud sisseastujad. Hindeid kolmest kuni viie pallini on 1/3 kogusummas. Suurima kõikumisega sooritasid eksamid aga energeetikud — hindeid «5» vaid 9% ja rahuldavaid hindeid ligi 60%.

Instituudi õppejõud on teinud palju tööd selleks, et parandada sisseastujate ettevalmistustaset. Koostatud on sisseastumiseksa-

mite ettevalmistamiseks abimaterjaliõ matemaatikas, füüsikas, keemias. Korraldati nii õhtuseid, kaugõppe kui ka päevaseid ettevalmistuskursusi. Eriti populaarseks osutusid viiepäevased kiirkursused füüsikas ja matemaatikas, mis korraldati vahetult enne sisseastumiseksameid. Nendest võttis osa üle viiesaja kuulaja-sisseastuja. Küsitlusele anti sellise kursusemaratoni kohta vastuseks vaid positiivseid hinnanguid, hoolimata sellest, et osavõtjate tööpinge oli suur — üle seitsme tunni päevas.

Tahaks loota, et ka geograafid järgmise vastuvõtu kandidaatidele hakkavad mõtlema ja koostavad abimaterjali eksamite ettevalmistamiseks. Seda enam, et keskkooli lõpuklasside tanniplaanis geograafiat ei ole.

VASTUVÖTUKOMISJON

MÕTISKLUSED KOOS ETTEVALMISTUSOSAKONNA JUHATAJA ELSA TÕNISMANNIGA

Kaua olete olnud pedagoog?

«Peagi saab täis kakskümmend viis aastat. Aeg on küllalt pikk selleks, et omandada mõningaid kutsehaiguse tunnuseid, ja küllalt lühike veel selleks, et võtta endale õigus minna loengule, ilma et eelnevalt poleks seda läbi mõelnud või harjutustundi ilma uute harjutusteta.»

Milline on tänane «nullikas»? Kas annab tõmmata paralleele algusaastate ettevalmistusosakonna kuulajatega?

«Ei saa rääkida tänasest «nullikast» ainsuses, anda koondportreed, nii nagu keskmised näitajad vahel ei näita asja või nähtuse olemust.

Peame rääkima «nullikatest», s.t. ikka mitmuses. Enamik neist on kenad noored inimesed: töökad, aktiivsed, valmuskad, mõnusa huumorimeelega; inimesed, kes on elus juba mõndagi kogunud, kes teavad, kuidas maistse töömeheleib.

Kahjuks leidub ka niisuguseid, kes «pole raskemat asja kui rahakott käes hoidnud» — nagu ütles üks kuulaja. Selles oli küll teatud naljanoot, aga ka kurb tõde. Osa kuulajatest teab ainult oma õigusi, mitte aga kohustusi. Aga kohusetundeta kaugele ei jõua.

Olen teadlikult püüdnud vältida repliiki «Meie ajal (või varem) see nii polnud», aga alati pole suutnud. Hoian käes ühte EO I lennu rühmapäevikut, mida ise sageli vaatan, aga kuulajatele näitan vaid ülima vajaduse korral, siis kui mulle püütakse selgeks teha, et ilmingimata on vaja

nii palju puududa ja ikka sügava põhjendatusega. Selles päevikus on küll põhiliselt täidetud kõige ülemine ja alumine rida — s.o. õppetöö vorm ja õppejõu allkiri.

Mul on harjutuste vihikus selline mõtetera: «Kui me kirume noort põlvkonda, siis ei kõlba meil mõelda minna sellestki põlvkonnast, kes need noored kasvatas.»

Millisena tahaksite näha EO-lõpetajat?

«Inimesena selle sõna kõige paremas tähenduses, s.o. mõistuse ja südamega olendina.»

Milles näete oma töö võlu?

«Mul on tarkadest raamatutest väljakirjutamise kaustas looke, mida aeg-ajalt loen.

kõnelused

Looke kannab pealkirja «Võluuks».

«Põlvpükstes poisike läks sisse koolimaja päevinainud uksest.

«Vaata, poeg,» ütles isa, «see on võluks: kui siit kord väljud, oled hoopis teistsugune kui täna.»

Ja tõepoolest. Üheteistkümneme aasta pärast astus uksest välja vuntsidega noormees ise-olla-tahtmise ja ise-tegemise suurte mõtetega.

Üks nooruke tütarlaps sisenes sellestast uksest. Tal oli korralik valge krae, õpetajalikult väljapeetud rüht, palju ilusaid unistusi ja veidike

hirmu noores südames.

Kolmkümmend aastat hiljem astus sealt uksest välja halliseguste juustega vana naine, natuke eluvõõras, natuke pedantne, natuke sentimentaalne.

See isa ei eksinud tookord.»

Selle ukse avamises ja avanemises ongi meie töö võlu. Ainult et meile tuleb juba see ise-olla-tahtmise mõtetega inimene ja väljub diplomeeritud insener, kes teab, et õppida tuleb kogu elu.

Võlu on selles, kui kohtun tudengiga või aspirantuuriosakonna lõpetajaga või peainseineriga või direktoriga või lihtsalt Monika U., Elmo P., Tõnu K., Mati P. ja paljude teistega ning võin öelda: «Ta on lõpetanud EO.» Ja kui nad lisavad (mis sest et vahel veidi viisakusest), et EO oli nende elus ilus aeg, siis on seda tunnet raske sõnadesse panna. Aga usun, et me kuulajad mõistavad mind.»

Mis on õnn?

«EO eesti keele harjutuste kogus on muu hulgas ka tarkade inimeste mõtteid õnnest. Valisin sinna niisuguseid, millega ise nõustun. Ja mida oskangi lisada? Vast ainult nii palju, et õnn on see, kui inimsuhetes valitsevad vastastikune usaldus, austus, südamlikkus, siirus. Siis ei tuleks sõda, laabuks töö, ja kodus oleks hea.»

Uudishimulik oli endine «nullikas» AIMAR NAGEL (TE-11), kes omalt poolt ütleb, et Elsa Tõnisman jäi «nullikatele» meelde nõudliku ja noorimõistva inimesena ja — AITÄH.

MÄRT MUUMITROLL TEAB JÄ ARVAB MALEVAST JA MITTE AINULT

Terekest kah, kallid kaastudengid! Pole kohe pikka aega trehvanud. Pikk suvi juba selja taga ja semester jälle täies hoos.

No, mis Sa suvel siis tegid? Kas «Gaudemusel» käisid? No, tore on. Aga malevas olid? Olid, jah! Vat see on hea. See on kohe väga hea. Miks see hea on? No, kas Sa ise siis ei taipad? Parim lõdgastus on ju füüsilise töö. Aga see pole veel kõige tähtsam. Kas Sa ka tead, mitu sada või mitu tuhat rubla Sa oma tööga meie rahvamajandusele andsid? Ei tea! No, arvuta siis välja. Tipikas oleb ju. Vat. Arvuta või ära arvuta, igal juhul PALJU andsid ja see on OLULINE. Vat. Nojah, nüüd ma hakkasin mõtlema, et lõdgastamine (kas Sa ikka lõdgastusid?) on ka tohutu tähtis. Muudkui töötad ja töötad, õpid ja õpid, sessid ja

sessid — üldse ei lõdgastu. Mitte natukestki. Ja võidki, noh, ... algul veidi veidrikuks ja natuke naljakaks, noh ja siis päris lolliks tõmmata. Ja-jaa, kui ei lõdgastu, siis kindlasti. Aga nii ei

tohi, sest Sinust peab tootmisjukt saama, Sind koolitatakse spetsialistiks. Jah, kui oli ikka tahtmine, noh ... veidi veidrikuks ja nii edasi tõmmata, po-

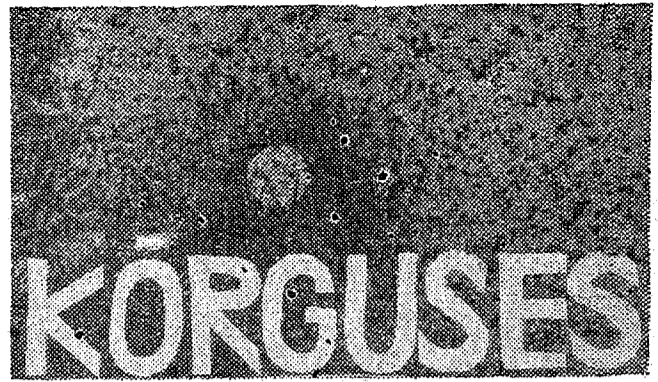
leks tippi vaja olnud tulla. Tõmmatud kohe ära. Vat. Aga Sina tulid, ei lõdgastunud ning ...

Nii. Nüüd ajasid mind ka sasi. Mul oli Sulle palju tähtsat öelda. Läks meelest ära. Ahjaa. Nojah, arvan, et Sa ikka töötasid ja lõdgastusid kah. Selles ma ei kahtlegi. Pole kunagi kahtlunudki. Ei vaevugi. Tähtsin Sulle ütelda üht. Vat. Kuula.

Ma sain sel suvel kokku ühe ilusa ja kena neiuga. Sina teda ei tunne. Ma ei ütle ka. Aga kena ta oli, selline šale ja sujuv, nojah, aga see pole tähtis. Hing. Sisemine ilu — see oli tal uskumatu. Ma pole enne sellist kohanud. Armastas. Oma tulevast meest. Mees armastas teda ka. Kõik on puhas, kaunis, ideaalne. Kui sellist armastust kõigjal ja palju oleks. Jah, aga seda ma ei julge öelda, mis siis oleks. Unistada ka ei julge. Kui endale sellise naise saaks ...

Tegelikult tahtsin öelda hoopis sellele mehele. Kuuled või! Hoi oma tüdrukut, teist sellist Sa ei leia. Ei leia. Ja polegi vaja otsida. Vat. Seda ütlen ma Sulle. Ja sulle ka, kallid kaastudengid.

MÄRT MUUMITROLL

Ajakirjas «Nauka i Žizn» nr. 4 1984 alustati Nõukogude Liidu kosmoselenduri Valentin Lebedevi «Kosmonaudi päeviku» avaldamist. Lootuses, et materjal peaks huvitama, avaldamegi katkendeid sellest päevikust.

Eessõnas päevikule on Nõukogude Liidu riikliku preemia laureaat, kosmoselendur Vladimir Gubarev kirjutanud: «Kahelkordse Nõukogude Liidu kangelase, kosmoselenduri, tehnikakandidaadi Valentin Lebedevi päevik on harukordne võimalus viibida igapäev meist orbitaaljaama «Saljut» pardal, koos ekipaaziga teha läbi raske ja erakordselt pikk kosmiline ekspeditsioon. Koos kosmonautidega me tunneme töö keerukust kaaluta olekus, orbitaaljaama pardal tehtava töö eripära, näeme kosmonaudi töö spetsiifikat kõige pisemateski detailides.

Oma 211 päeva kestnud lennu ajal (koos Anatoli Berezo-voiga) tegi Valentin Lebedev iga päev märkmeid. Tema jaoks sai päevik veel üheks niidiks, mis sidus teda Maaga, kodu, sõprade ja lähedastega, oma minevikuga — «eluga enne lendu», mis kosmoses avanes hoopis uutest külgedest.»

KOSMONAUDI PÄEVIK VALENTIN LEBEDEV

10 JUUNI

Vaatasime üle «sauna» kokkupaneku skeemi. Magazin hästi, kuid ärkasin juba kell kuus hommikul. Organism võtab oma, sellepärast tundsin lausa tusasekstegevat nõrkust.

Pärast lõunasööki andsime arvutusüsteemi «Delta» tüüpseansi «Samrentgen» testi, kuid arusaamatutel põhjustel seanssi ei toimunud.

Turi valutas hommikust saati, päeval päädsin küll tunnikese magada, kuid sellest ei tulnud midagi välja, olin millegipärast äravil.

Ükskõik, millega sa oma automaatjaamas ka ei tegele, ikka mõtled, sortid mõtus, taqselustad mõõduvat. Juhtub sedagi, et äkki muutub ootamatult selgeks ja lihtsaks mõne maapealse eluprobleemi lahendus. See võib juhtuda nii töö-, kui puhkeajal. Need on meeldivad hetked, püüan neid mitte käest lasta, vaid kiiresti fikseerida ja hiljem mõistatada, millest sellised seisundid tingitud on.

Tundub, et Maal koormab meid liiga palju pisimuresid ja emotsioone. Automaatjaamas olea aga üleni töös, ühiskonnasidemed on kõik Maale jäänud. Siinne maailm on jagatud kahe vahel, oleme võrdsetes tingimustes, kõigea kindlustatud ja peale töötegemise meil ühtki teist eesmärki ei ole. Küllap siit tulebki mõtteselgus.

Nagu praegu — mõiten sellele, et inimese kiirustab maailmas selle järele, mida arvab mõistvat, seda tegelikult gaavuti tunnetamata. Juba pöördubki ta kiiresti uue ja huvitavama poole. Ise peab ennast veel progressivseks ...

11. JUUNI

Täna on meditsiiniline päev.

Tõusime pesime — kui nii võib öelda, sest «pesemiseks» on meil niiske salvrätt, millega puhastame näo, juukseid. Siis paneme ta harja külge ja masseerime pead. Võtame uue salvrätti, keerame ümber sõrme ja puhastame hambad. Ei kukugi kehvasti välja, hoopis hüllem oleks lugeda hambaharjaga. Tuleks võtta hari, panna pasta peale ja «ujuda» siis esimese posti juurde, kus meil on vesi. Harjaga töö tehtud, ei oskaks suu loputusveega midagi peale hakata. Ei saa seda ju alla neelata või välja (s.t. õhku) sülitada. Peab sülitama salvrätti, aga ka see on piisavalt ebameeldiv. Nii et — sõrme ja salvrätiga on tegevus hoopis lihtsam ja meeldivam. Arstid lisavad, et kasulikungi — lisandub ju igemete massaaž.

Pärast habemeajamist puhastame spetsiaalsete vedelikega immutatud salvrättidega kogu keha. Kokku kulub hommikus-tele protseduuridele umbes 20 minutit.

Aga «tualett» otseses tähenduses — istud sellel «ehitisel» täpselt nagu baba-jagaa oma luua seljas. Kui palju on poistega selles õhuWC-s naljakaid lugusid juhtunud! Tema juba vigu ei andesta.

Igapäevaste vajalike esemetega pole mingit vahetegemist — see minu, see minu. Kõik on ühine. Oma harjumustele jääme aga truuks. Minu kaaslane Tolja on väga korraarmastaja, kõik on tal kuhugi ära ja paika pandud. Juhtub ainult, et ta vahel ei tea, kuhu.

Andsime telereportaazi, pühendatud Komsomolsk Amuuri ääres 50. aastapäevale. Ütlesime, et nende linn, see on nagu elav komsomolimärk. Temas elab ta noorus — komsomoliveteranid, kes Komsomolski ehitasid ja Kaug-Idas 30. aastatel nõukogude võimu eest seisid.

Hiljem tervitasime ka Kasahstani. Ütlesime, et meie, kosmonaudid, tunneme seda maad hästi — see on avarus, päikesepaiste, lõhnaküllasus, rikkus. Suure Isamaasõja päevil oli Kasahstan internatsionaalseks koduks paljudele evakueerituile. Kasahhi perekondades leidsid nad kodusoojuse, kus leib, mure ja rõõm ühised.

Lennujuhtimiskeskusest saime ühenduse meditsiinilise grupi juhatajaga, kes teatas, et mu vererõhk on 130/70 ja pulss 81. Tolja pulss oli 66, rõhk sama, mis mul. Tundsin, et juhataja kiirustab. Palusin, et ta räägiks rahulikult, sest kui on veel informatsiooni edasi anda, tehtagu seda järgmise seansi ajal. Muudu muutume meiegi närviliseks, hakkame kiirustama ja siis on juba vigade tegemise tõenäosus piisavalt suur.

Hommik on raske päev — töö prantsuse astrofüüsika aparatuuriga. Täna teeme ettevalmistusi.

Kontrollisime oma kehakaalu. Esimest korda kosmoses. Selge see, et tavaliste kaaludega pole siin midagi peale hakata — meil puudub ju kehakaal. Meie kaal on spetsiaalne, töötab teisel printsiibil, kujutab endast vedrudel kõikuvat platvormi.

(Järgneb)

KATARSISE AINE

Visioone ja analüüsi
R. Raamatu animatsiooni-
filmi «Põrgu» ainetel.

I

«Ühisloendik elu Läänes sarnas-
neb naeruhoooga, mis summuta-
vad hingepõhjust tõusva hala.
Naer läheb üle valjuks nutuks.
Pealispinnal ajavilde ja löbustad-
sed, sügavuses aga peitub midagi
pimevat traagilist. Viivekananda

Tõnu R. Raamatu enese sõna-
võitudele ja mitmetele artiklitele
on meil küllaldane ettekuju-
tus multifilmi «Põrgu» saamis-
loost, seepärast rääkigem täna
vaid sellest, mida näeme-kuule-
me kahelt salapäraselt valgelt
vahetekselt — kinolinal kangas-
tuvaist nägemustest, ja meie
enese mälu vahetekselt süttinud
piltidest ja sõnadest. Omaette
teemat vajaks kahe «Põrgu» —
graafiliste lehtede «Põrgu»
joorid ja vasegraviüüri teos-
tatu töö on loodud 1930—1932),
«Kabaree» (1931), «Jutlustaja»
(1932) ja R. Raamatu filmi
«Põrgu» stilistika võrdlev ana-
lyüs. Siinkohal siiski paar ääre-
märki. Rohkem on Viiralti
stiili kopeeritud lehel «Kaba-
ree», vähem «Põrgu» ja hoo-
piski vähem «Jutlustajat». Fil-
mis on loobutud düramiselt siln-
geist üksteisesse sulavaist-kas-
vavaist inimmonstrumeist, samuti
loomandudest (lehel «Põrgu») —
vähenedud on väline sürrealism.
Lihtsustatud on ka Jutlustaja nägu,
riided. Võrreldes Viiraltiga on filmis
joonis lihtsustunud, pehmene-
nud, retuseeritud on ka Flöödi-
puhaja väline karakter, juhe-
duste rea loetelust on paljud
välja jäetud, juurde on toodud
uusi tegelasi — ühte neist män-
gib (vahvalt!) K. Kõisk. Ilmselt
on filmi loomisel lähtutud põ-
himõttest, et vaataja oleks sil-
me ees esteetilisem vaatamäng,
kui see, mis võinuks tekkida
Viiralti stiili 1:1 ülekanandamisega
ekraanile. Samas võime julgelt
väita, et kujude SISEMINE
karakterijoonis vastab (99,99%)
Viiralti poolt loodud.

Peaaegu sama saame nentida
ka filmi muusika puhul: kõik
on ilusam, vaiksem, elegeeril-
sem, kui Viiralti 3-e tööd vaa-
dades võiks ette kujutada. Sest
ega vist ükski inimene suudaks
kõike seda: kriginat, pealude
pragunemist, raginat, hõla,
hammaste krutsemist, luude
pragunemist, kasside nägu-
mist, isemoodi naeru, kahendol-
lise Flöödimehke puhumist, tai-
mede pakatamist elusatest ke-
hadest — kosmilise ruumi su-
letud APOKALÜPSISE HÄÄLT
välja kannatada! Ent sellise-
nagi, nagu praegu, on Lepo
Sumera poolt loodud muusika
filmi üheks lahutamatuks osaks.
(Värgisi tikub kirja ja keelele:
«mängufilmile, eesti ühele põ-
nevamide mä n g u filmile...»)
Tähelepanuväärne on oskus,
kuidas L. Sumera jälgib filmi
rütm ja meeleolu. Või jälgivad
filmi loojad väga täpselt L. Su-
mera muusikat? Igatahes on
muusika filmis väga orgaanil-
line, kuigi talle võiks ette heita
liiget diskreetust ja teravate
kõlavärvide puudumist — ent
viiraltlik ekspressiivsus pole
ilmselt omäne L. Sumera kää-
kirjale.

Must-valge unenäoloom, mis
ei välju reaalsuse mõttamatusest
(vaid tootud sellest), on ik-
ka ja jälle meie siseilma projek-
sioon valgele vahetekile, mida
hüüame ekraaniks. Meie sise-
ilm on meie ala- ja ülataadvus
(koos sellega, mida nimetame
ärkvelolekuks, normaaltead-
vustasandiks), kus elavad mõn-
danik ja mida ähmastab hirm
(aga ka lootus) saabuv aeg.
Vaatleme filmi, kui üht näge-
muse nägemust, teades, et nä-
gemus kasvab reaalsuse tunne-
tamisest, püüame mõista mis
selle filmi puhul esile kutsus
katarsise. Ehk aimub midagi
juba filmi süžee jälgimisest,
tehkem seda siis koos.

H

Kõpslevad kontsad korraldavad
kontserdi.
See on kontrastselt koloreeritud.
Ja plastsest rütmiseeritud.
Ja vastsel astmel elektriseeritud.
Ja eksaktselt toneeritud.
Ja ekstraktselt kokku koteeritud.
Ja võib-olla isegi ioniseeritud.
Mine sa tea!
A. Alliksaar «Tuuletide
kontsert»

Viitludaja.
Jutlustaja ja — kes?
Kabaree põrgus: esinejad, kü-
lalised, elanikud. Ja see, kes
nagab.
Kabaree lõpp.
Põrgu lõpp. Või põrgu kes-
tab?

Filmi «avab» Viitludaja: vana,
lüheldane mees lehviivate juus-
tega — kunstnikutiüp 30-ndaist
aastaist, mille juba tuttav Viir-
ralti värvilistest monotoonidest.
Muusik, kes tihti pidi esinema
kõrtsis, et elatist teenida. Kõ-
lab tango — samuti 30-ndaist
meelistants. Melanhoolne, unis-
tav tango, «unisoonis» Viiralti
uneskondijate-ilmetega lehel
«Kabaree». (Aga laua taga on
üks kummaline tegelane habe-
me ja pikkade juustega, kes
magab kogu filmivõttemise
maha — niivõrd väsinud? Niivõrd
äraolev? Niivõrd purjus —
inimestest, viinast, veest, või-
tõest? Kurbusest? Ja KES ta
on? Jeesus Kristus, või lihtsalt
üks paljudest, kel põle kohtu,
kus end välja puhata? Sest ol-

meeldivat — kuni veel karku
on kasta...)

Ilmu Jutlustaja (Prohvet) —
suur, valge ja lehviiv. Mõni
jääb teda põrmitsema, mõni ei
tee teist nägugi, mõni naer on
tere eest. Peaaegu samal ajal —
justkui olekski just teda ooda-
tud, — algab uus muusika ja
leekide foonile kerkib teise (või
kolmanda, kui magajat laua-
otsast ka arvestada) suure tege-
lase siluett. Kas põrgu päris-
peremees Saatan ise tuletab
külalistele meelde kus kaba-
ree toimub? PALJASPEA (le-
hel «Põrgu») on ta küll hulga
võikam, rääkimata topeitnõost,
on ta pungsilmade pilk üpriski
ebameeldiv, filmis on ta vä-
ga jõulise figuriga, ent näolt
neutraalsemilmelisem. Kinnuv
flöödimuusika sunnib Viitlud-
jat taanduma, ja ennäe: uus
muusika paneb kõiki jalgu töst-
ma. Selge, et osale on see elu-
kutsu ja nad on põrguvarietees
(vabandust: kabarees) tööl, ent
külastajad ja mehedki ei jää
kõrvale ning on puhkenud ma-
ruiline kankaan! Ja nende pe-
ade kohal lendab valge linnuke,
Kes kardab oma rappuvale pe-
sale lennata — aga miks sa
küll punusid oma pesa põrgus-
se? Või põrgus polenud siis veel
põrgut, kabareest rääkimata?!
(Aga kui mõelda, et laua taga
magaja, naine-elu puu ja lind
kuuluvad ühte süsteemi?) Põr-
gus on teinegi puu, kus kas-
vavad laste sülitud näod. (Viir-

Teist korda on põrgus põrgu, ja
kabaree lõppenud — või kuni
järgmise korrani? Teine (või:
järgmine, või: viimane?) sõda
on omamoodi lõplik, apokalü-
ptiline kui kogu filmi: avan-
nuud peadest paiskub, valu-
ja õudusgrimassideks moond-
nud nägude pilgu all, — inimes-
te sisu INIMENE vastu taevast
(filmis siis vastavalt vastu põr-
gulage).

Saatan puhub flööti.
Jutlustaja liigub edasi.
Maast sünnivad uued leegid,

et hävitada sõjapagi. Leekidest
saavad maod, kes Saatanane ene-
segi (või oli see vaid üks ta
paljudest asemikest?) alla,
põrgusse rebivad. (Tule puhas-
tav jõud.)

Nüüd räägib prohvet! On
neid, kes teda kuulavad.
Elu puu, naine joodab janu-
seid piima ja veega.

Mõhla.
Kaugelt kostab tangomuusi-
ka.

Jutlustaja jätkab oma juttu —
tema jutt on
3 Viiralti
tööd,
ja kake suure nägija nägemus
(1930—1983) on lõppenud.

III

Laps hällis ja kass aknal.
Ristikandja öises Kabarees.
Hinge ihu müüdi. Kõrts on
vakka.
Laev -põrgu täistuledes.
Jaan Paavle «Vaatlusandmed»,
«ER» 1981.

Mõnigi võis süžee sellisele esi-
tusele vastu vaielda. Ja hea on-
gi tegingi seda vaid selleks, et
tõestamata tõestada, kuivõrd
keerulise struktuuriga, kuivõrd
mitme tasapinna ja sülvakihiga
on see film. (Nägin seni filmi
vaid neljal korral ja iga kord
oli see uus film — kuni järg-
mise korrani pean leppima tä-
nase arvamusega ja olen kin-
del, et filmi viimendal vaatamisel
võib süžee hoopis uut moodi
paista.)

Veel on väljajäetud mõned
klisimised ja mõtted.

Viiralti graafilises lehes «Jut-
lustaja» on prohvet kuulutama
väga erinevate rahvaste esin-
dajatele. Jääb mulje, et Viiralt
justkui tahtnuks siin rõhutada
sõnumi vajalikkusest kõigile.
Võimalik ka, et õpetuse edas-
tamisest kõigile maalastele. Fil-
mis on erirahvused kadunud,
sõlitud on aga inimeste psüh-
holoogilised erinevused — ses
suhtes on R. Raamat viiraltlik.

Põrgu aeg. Lähimud põrgu
ootesadi, jõuame küllalistupa,
kahareesse, kus toimub ka fil-
mi tegevus. Nagu põrgu ise —
sümbol, meie mõttesfääri kan-
tud elude ja põhjuste-tagajär-
gede sümboolne VAATLUS-
SILD, — nii ka kõik ta ruumid
oma realismis on äärmiselt il-
lusoorsed: seal võib juhtuda
kõike, kõigiga. Ja tänase päeva
foongi terendab neutronsõja-
võimalusena sealt vastu...

Olen veendunud, et aja mõõ-
dudes filmi mõjusfäär laieneb
ja tema sõnadeta kõnekus kas-
vab.

On aeg veel kord filmi lõppu
vaadata, mis on rahulikult mõ-
juv: meie ees 3 graafilist lehte
(võga sujuv illeminek neile),
mis oleks nagu suur fotomon-
taaz, teostatud andeka foto-
graafi — Vaatleja poolt, kes ise
suri, aga kelle võimas fotodoku-
ment jäi. Vaatleja nimi —
Eduard Viiralt.

Kõik suur näib väga lihtne,
teist ei kujutagi, et oleksid
võinud lõppeda need nägemus-
pildid 20. sajandi kroonikast.

UAIMUKEEL

Režissöör Rein Raamatu animatsioonifilm «Põrgu» pälvis
TPI VI filmifestivalil lühifilmide peaaubina «Väike Ham-
masratas» ja XV üleildulisel filmifestivalil ühe peaaubinda-
dest.

Käesolevaga esmatrükis ilmuv instituudi filmiklubi aktivisti
Jaan Paavle retensioon võitis ajalehe «Noorte Hääli» ja
stuudio «Tallinnfilm» multifilmselise retensioonivõistlusel II
koha (I kohta välja ei antud).

gu ta Pariisist, Londonist või
mujalt ilmast: kui põha õhtu-
sõmmaeg lõppenud, algab põr-
gus kabaree, millest väisvad
paljud. Meenub Eesti kultuuri-
lugu — Tuulase ja paljude teis-
te rännuaastad, töötamine ja
puhkamine kohvikuis — omane
eikõige Viiraltile endale, siit
siis ka meelethu hulk täpaze.)
Aga vaadake-kuulake end-
si. Nukra, isegi sildantõhesta-
va tangomuusika sekka lõikub
räme naer, kokin, kahin, su-
min — hästi tabatud meeleolu
lehel «Kabaree». Täites ek-
raani, õõstus sellel valges nai-
ne (nüüd võime öelda, et väga
fellinilik tüüp) — näol jäljen-
damatu viiraltlik ilme: himu-
rus, õndsus, ekstaas (patutseb
ingel!), surudes enese vastu
väikest mehikest (jällegi tüüpil-
line 30-ndaile, kus karikaturis-
tid kujutavad suure rahakotiga
väikest meest hiidnaise rinnade
vahemikku uppumas). Ruumi
nurgapoolses osas kõrgub
puu-naine mitme rinnaga,
kust mingit jooki (nimetus
jääb saladusse) voolab. Graafi-
lises lehel «Kabaree» on see
jook piim, sest ta on valge ja
lapsed joovad seda. Puud-naist
on elu puuks nimetatud.
R. Raamat on lapsed põrgust
siiski välja jättnud, detail, mida
tuleb tähele panna.

K. Kõiskalt näo saanud tegela-
ne ilmutab suurt huvi ühe vana
mõrra vastu, kes aga vedu ei
võta, lõpuks koguni lirtsiti! sü-
litab. (Sülgamine kõrges kaares
näib teistele põrgusolijatele

ralti põrgulehel neid laste nä-
gudeks pidada ei saa). Ja süü-
tud näod annavad selget val-
get — (Süütute laste suust
pead sa — — —?)

Jutlustaja vaatab ringi, et ko-
hanega olukorraga ja vaikib.
Kankaani rütm muutub metsi-
kumaks, šampanja voolab, lee-
gid niipsavad õhku, kuni...
Kuni tantsijaid nagu vilja ra-
hest niidetult põrmu variseb.
Surmasõnumus?

Prohvet (Jutlustaja) jälgib
ja jälitab Flöödi puhujat, et siis
rebida talt tema piitsa — flööti.
Viipil saab nüüd taas sõna ja
tango jätkub.

Endistviisi magab laua taga
Keegi.

Näeme, et nüüd teeb muusi-
kat trio (elustatud lehel «Ka-
baree»), kes on end asutanud
hügelisuurde viiulile.

Ent siis hakkab viiulimuusika
sekka kostma metalset kriginat-
raginat-naginat, hammasrataste
kõnet ja tõhutute robotmeeste
(lehel on nad selgelt sõjardid)
silmadest-suudest sihivad ka-
huritorjud.

Hiidviulit mängib Nähtamatu
luiderjas hiidkäsi.

Kahurid tulistavad — triot ei
ole enam.

Vaikus.
Leekide foonil jätkab Saatan
flöödimängu.

Kankaan jätkub.
Ja jälle jälitab Prohvet Flöö-
dipuhujat.

Ja jälle mürisevad sõjamasi-
nad. Teist korda filmis «Põrgu».

Tõnitleme

9. septembril sai 75-aas-
taseks tehnikadoktor, teoreetilise
mehaanika kateedri profes-
sor-konsultant, Nõukogude Ees-
ti preemia laureaat, ordeniga
«Austuse märk» autasustatud
Georgi Golst.

Georgi Golst lõpetas 1930. a.
Leningradi Inseneriteede Insti-
tuudi ning töötas 15 aastat pro-
jekteerimisinstituudis «Len-
transprojekt», 1945. a. sai te-
malt Sõjalis-transpordi Aka-
deemia ehitusmehaanika ka-
teedri õppejõud. Selles akade-
emias kaitses Georgi Golst ka
kandidaadi- (1951) ja doktori-
dissertatsiooni (1961). Alates
1964. a. kuni 1981. a. töötas
Georgi Golst meie instituudi
teoreetilise mehaanika kateedri
juhatajana.

Soovime head tervist, reipust
ja edasisi loomingulisi võite!

Kolleegid

TÄHELEPANU

Nõusoleku vastata luge-
jate küsimustele rubriigis
«Meie oma foorum» andis
ELKNÜ TPI Komitee sek-
retär Eduard Saul.

Niisiis, ootame küsimusi,
mis puudutavad instituudi
komsomolielu, selle töid ja
tegemisi, viitvedamisi ja
kordaminekuid, argi- ja pi-
dupäeva.

Küsimusi Eduard Saulile
ootame kuni 5. oktoobrini
k. a. Intervjuu ELKNÜ TPI
Komitee sekretäri Eduard
Sauliga rubriigis «Meie oma
foorum» toome teieni ok-
toobrikuu ajalehes «Tallin-
na Polütehnik».

Toimetus

NB!

Instituudi aianduskooperatiivis
«Kadakate keskel» Väina-Vitis
on vabanenud aianduskruun
nr. 7 koos valmishitatud aia-
majaga (45 m²).

Soovijatel esitada avaldus
instituudi a/i komiteele hilje-
malt

20. septembriks 1984. a.

A/U KOMITEE

Avaldame sügavat kaas-
tunnet MM-eriala üliõpilas-
tele Indrek ja Marek Võm-
pale
EMA
surma puhul.
Mehaanikateaduskond